
SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Z OBSAHU: *Konštrukcie obrazu kultúry*
Rurálne prostredie ako mikrokozmos?
Obraz štruktúry spoločnosti
Urbánne svety v etnologickom bádani

3-4

50

2002

Prvá strana: Kresba z Topoľčianok, 5.5.2001, autorka: Zora Vanovičová

Preklady: E. Herzánová, T. Bužeková, K. Popelková, K. Hlôšková

Text J. Ługowskiej redigovala M.M. Nowakowska

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P. O. Box 57, Nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet
URL <http://www.elis.sk>

ŠÉFREDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉREDAKTORKY

Hana Hlôšková

Tatiana Podolinská

EDIČNÁ RADA

Ľubica Droppová, Gyivicsán Anna, Martin Kanovský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Jan Krist, Milan Leščák, Martin Mešša, Magdaléna Pariková, Ján Podolák, Peter Salner, Zdeněk Uherek, Miroslav Válka

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ŠTÚDIE

- K i l i á n o v á, Gabriela:** Etnológia na Slovensku na prahu 21. storočia: reflexie a trendy..... 277
- N i e d e r m ü l l e r, Péter:** Európska etnológia: Nová veda pre „nový“ svet..... 292
- L u g o w s k a, Jolanta:** Text ako predmet záujmu zainteresovaných spoločnosti a teórie kultúry..... 301

Konštrukcie obrazu kultúry

- K o s t l i n, Konrad:** Imagológia kohézie – kultúra a kontinuita, spoločnosť a identita... 309
- L e š č á k, Milan:** Folklor ako forma sociálnej komunikácie..... 318
Komentár: B e n e š, Bohuslav..... 330
- K r e k o v i č o v á, Eva:** Konštrukcia obrazu „seba“ a „iných“..... 332
Komentár: G a r a j, Bernard..... 342
- P r o f a n t o v á, Zuzana:** Hodnoty v procese transformácie a postmoderná kultúra..... 346
Komentár: K a n o v s k ý, Martin..... 351
- H l o š k o v á, Hana:** Ústna história vo vytváraní historickej pamäti..... 353
Komentár: P o s p í š i l o v á, Jana..... 363

Rurálne prostredie ako mikrokosmos?

- Komentár:* Š k o v i e r o v á, Zita..... 366
- S t o l i č n á, Rastislava:** Možnosti konštruovania obrazu tradičnej rurálnej kultúry kartografickou metódou..... 369
- B a r ň a, Gábor:** Výsledky a nádeje v etnologickom sociálnom výskume v Maďarsku 376

Obraz štruktúry spoločnosti

- S á r k á n y, Mihály:** Výskum premien štruktúry rurálneho spoločenstva v Maďarsku v 2. pol. 20. storočia..... 386
- B e ň u š k o v á, Zuzana – R a t i c a, Dušan:** Obraz spoločnosti a jej fungovanie v slovenskej etnológii v 2. pol. 20. storočia..... 395

- K a n d e r t, Josef:** Skupiny sítě skupinových vzťahů..... 405
- F a l ť a n o v á, Lubica:** Podmienky zamestnanosti v poľnohospodárstve..... 410
Komentár: P a r í k o v á, Magdaléna... 418
- M a n n, Arne:** Prehľad romistiky na Slovensku..... 421
Komentár: W e i n e r o v á, Renata..... 431

Urbánne svety v etnologickom bádani

- U h e r e k, Zdeněk:** Globalizace a urbanizace – trendy a výsledky výzkumů..... 443
- P o p e l k o v á, Katarína – S a l n e r, Peter:** Urbánny svet v slovenskej etnológii 444
Komentár: M a y e r, Vera..... 452
- L u t h e r, Daniel:** Mikrosvety a (makro-)svet mesta..... 455
Komentár: B i t u š í k o v á, Alexandra – D a r u l o v á, Jolanta..... 462

ROZHLADY-SPRÁVY-GLOSÝ

- Pozdrav do južných Čiech jubilantke Eve Davidovej (Arne M a n n)..... 464
- PhDr. Štefan Mruškovič jubiluje (Mojmír B e n ž a)..... 467
- Životné jubileum Mgr. L. Falťanovej, CSc. (Rastislava S t o l i č n á)..... 469
- Pavel Habáň – začínajúci päťdesiatnik (Ladislav M l y n k a)..... 473
- PhDr. Michal Markuš, CSc. 90-ročný (Janko K o m a)..... 475
- Emke Drábikovej (Peter S l a v k o v s k ý) 476

RECENZIE – ANOTÁCIE

- Lasta Džapovič: Zemľa – verovaňja i ritualy (Rastislava S t o l i č n á)..... 478
- Lidové tance a detské hry ve filmotěce EÚ AV ČR (Stanislav D ú ž e k)..... 478
- Aida Brenko, Željko Dugac, Mirjana Randić: Národná medicína (Dušan B e l k o)..... 480

STUDIES

- K i l i á n o v á, Gabriela:** Ethnology in Slovakia at the beginning of the 21st century: reflections and trends..... 277
- N i e d e r m ü l l e r, Péter:** European Ethnology: changing life in a changing world..... 292
- Ľ u g o w s k a, Jolanta:** Text as a subject of contemporary folkloristics and the theory of culture..... 301
- Constructions of the picture of culture*
- K ö s t l i n, Konrad:** Die Imagology der Kohärenz..... 309
- L e š č á k, Milan:** Folkloristik als Teil für die Untersuchung des breiten Spektrums der sozialen Kommunikation..... 318
Commentary: B e n e š, Bohuslav..... 330
- K r e k o v i č o v á, Eva:** Eine Konstruktion des Bildes von „sich“ und „anderen“... 332
Commentary: G a r a j, Bernard..... 342
- P r o f a n t o v á, Zuzana:** Values in the process of transformation and postmodern culture..... 346
Commentary: K a n o v s k ý, Martin... 351
- H l ō š k o v á, Hana:** Oral history and creating historical memory..... 353
Commentary: P o s p í š i l o v á, Jana 363
- Rural world as a mikrokosmos?*
Commentary: Š k o v i e r o v á, Zita... 366
- S t o l i č n á, Rastislava:** Possible ways of constructing the picture of traditional rural culture by using cartographic method..... 369
- B a r n a, Gábor:** Changing society – changing science..... 376
- Images of structure of society*
- S á r k á n y, Mihály:** Studies on changing rural social structure in Hungary..... 386
- B e ň u š k o v á, Zuzana – R a t i c a, Dušan:** Das Bild des Gesellschaft und ihr Funktionieren in der Slowakischen Ethnologie..... 395
- K a n d e r t, Josef:** Groups and nets of group relations..... 405
- F a l ě a n o v á, Lubica:** Employment situation in agriculture..... 410
Commentary: P a r í k o v á, Magdaléna..... 418
- M a n n, Arne:** The outline of the Romany studies in Slovakia..... 421
Commentary: W e i n e r o v á, Renata 431
- Urban world in ethnological research*
- U h e r e k, Zdeněk:** Globalization and urbanization..... 443
- P o p e l k o v á, Katarína – S a l n e r, Peter:** Die urbane Welt in der Slowakischen Ethnologie..... 444
Commentary: M a y e r, Vera..... 452
- L u t h e r, Daniel:** Mikrowelten and (Makro)welten in den Städten..... 455
Commentary: B i t u š í k o v á, Alexandra – D a r u l o v á, Jolanta..... 462
- NEWS-HORIZONS-GLOSSARY
- Jubilee of Eva Davidová (Arne M a n n) 464
- Jubilee of PhDr. Štefan Mruškovič (Mojmír B e n ž a)..... 467
- Jubilee of Mgr. L. Faltánová, CSc. (Rastislava S t o l i č n á)..... 469
- Jubilee of Pavel Habán (Ladislav M l y n k a).. 473
- Jubilee of PhDr. Michal Markuš, CSc. (Janko K o m a)..... 475
- An obituary for Emka Drábiková (Peter S l a v k o v s k ý)..... 476
- BOOKREVIEWS-ANNOTATIONS 478

OBRAZ SPOLOČNOSTI A JEJ FUNGOVANIA V SLOVENSKEJ ETNOLÓGII V 2. POLOVICI 20. STOROČIA

ZUZANA BEŇUŠKOVÁ – DUŠAN RATICA

*PhDr. Zuzana Beňušková, CSc., Mgr. Dušan Ratica, CSc., Ústav etnológie SAV,
Klemensova 19, 813 64 Bratislava*

Seit der Mitte der 70er Jahre in Fachzeitschriften und Sammelbänden beginnt eine Anzahl von Studien zu erscheinen, die häufig eine neue Auswahl der untersuchten Phänomene oder die Applizierung neuer Zutritte und Wortbegriffe sind, die das Bild der Gesellschaft im Rahmen der slowakischen Ethnologie bereichern. Bis 90er Jahre können wir einige Grundlinien bei der Konstruktion des Bildes der Gesellschaft und ihr Funktionieren aus ethnologischer Sicht verallgemeinern. Die Ereignisse des Jahres 1989 brachten in die ethnologische kritische Betrachtung der Gesellschaft und ihre Strukturen Veränderungen. Der Akzent der Untersuchungen wurde von den Analysen der kulturellen Erscheinungen auf die Untersuchung der Gesellschaft und ihrer kulturellen Erscheinungen im sich verändernden historischen Kontext verlegt.

Kľúčové slová: rodina, spoločnosť, Slovenská etnológia

Key words: family, society, Slovak ethnology

Obraz skúmaných fenoménov v každej vednej disciplíne súvisí predovšetkým so všeobecne prijímanými metodologickými východiskami v tom - ktorom období jej vývoja a stupňom sofistikácie jej metodického aparátu. Uvedené vplyvy sú zároveň vždy "filtrované" jedinečným subjektívnym prístupom každého bádateľa, ktorý sa prejavuje tak explicitne (teda v miere, akou sa konkrétny bádateľ vedome alebo niekedy len deklaratívne identifikuje s dominujúcim aktuálnym "mainstreamom" vo svojom vednom odbore), ako aj implicitne (čiže v abstrahovateľnej podstate jeho metodiky, projektovanej do konkrétnych prístupov a výberu skúmaných javov či jeho interpretačných schém).

Pokiaľ sa pri analýze tematického zamerania slovenskej etnológie zameriavame na otázky spoločenského a rodinného života v povojnovom období, musíme konštatovať, že čo do samostatných štúdií venovaných uvedenej problematike sú 50. a začiatok 60. rokov relatívne chudobným obdobím. Časopisecká publikačná aktivita sa sústreďuje najmä na parciálne i koncepčné problémy materiálnej kultúry, folklóru a zvykoslovia, objavujú sa štúdie venované etnickej problematike, otázkam remesiel na Slovensku a pod. Ťažisko sociálne orientovaných etnografických výskumov sa v tomto období objavuje predovšetkým v kontexte s tvorbou lokálnych či regionálnych monografií a syntéz, i keď aj tu niekedy len ako súčasť statí o zvykoslovi, v rámci historicko-etnografických opisov a pod.

Jednou z prvých povojnových syntetických monografií bola *Banická dedina Žakarovce*, obsahujúca i kapitolu Spoločenské a príbuzenské vzťahy v Žakarovciach, v ktorej autorka B. Filová o.i. konštatuje: "Spoločenské vzťahy, ktoré tvoria súhrn všetkých vzťahov ľudí medzi sebou, sú len výslednicou vzťahov výrobných, pretože tieto sú prvotné a určujú všetky ostatné vzťahy." (FILOVÁ 1956) Je dôležité, aby sme takéto a podobné, zväčša deduktívne aplikácie marxistickej metodológie chápali predovšetkým v kontexte doby, agresívne pretláčajúcej jeden ideologický systém v celej spoločnosti a v sociálnych i humanitných disciplínach zvlášť. Takéto aplikácie, ktoré vo väčšom rozsahu neovplyvňovali vecnú orientáciu výskumov, mali často i sebazáchovnú funkciu z hľadiska konkrétnej vednej disciplíny a to v situácii, v ktorej sa jednotlivci a skupiny zaoberajúci sa intelektuálnou činnosťou len predbiehali v (často i veľmi nekritickom a nepresvedčivom) preukazovaní výlučne marxistického základu svojej metodológie.

Na druhej strane pre konkrétne obsahové zameranie výskumu sociálnej problematiky z etnografického hľadiska oveľa väčší význam mala deskriptívna tradícia, ktorej základy boli položené ešte v predvojnovom Československu. Archetyp takéhoto prístupu môže predstavovať napr. publikácia *Moravské Slovensko*, ktorá v kapitole Život v obci a rodine (HÚSKA 1922) už prezentuje viaceré tematické okruhy, neskôr vždy znova napĺňané novým obsahom v závislosti od lokalizácie terénnych výskumov: majetkové vrstvy, obecní funkcionári, obecný majetok, remeslá, migrácia za prácou, obchod, manželský život, príbuzenské vzťahy, výchova detí, dedičské pravidlá, v časti Povaha a vzdelanie ľudu zárodok toho, čo by sme súčasnou terminológiou označili ako otázky hodnôt a noriem dedinského obyvateľstva a pod.

Obdobný "konkretistický" prístup, i keď niekedy zahalený v dobovom verbalizme, môžeme indikovať i v etnologických problémových orientáciách 50. rokov. J. Podolák konštatoval: "Veľmi pestrú, doteraz málo objasnenú problematiku nám poskytuje oblasť spoločenských a rodinných vzťahov. Pri súčasných výskumoch... študujeme spoločenský život v obci a zmeny, ku ktorým dochádza na tomto úseku v období kolektivizácie." (PODOLÁK 1955: 275) Autor ako ďalšie sledované problémy v tomto kontexte uvádza zmeny pri zábavách, rodinných oslavách, svadbách, zmeny v postavení dedinskej inteligencie, príbuzenské a rodinné vzťahy (rozpad veľkorodín, postavenie ženy v rodine, život mládeže, zmeny vo výchove detí, využívanie voľného času), pričom ako užitočný metodický prístup charakterizuje výskum individuálnych rodín (podľa vzoru niektorých sovietskych etnografov tohto obdobia).

Vývoj v českej a slovenskej časti povojnového Československa bol v mnohých smeroch spoločný, resp. paralelný a túto skutočnosť je potrebné akceptovať aj pri charakteristike slovenských etnologických snažení vo výskume sociálnej problematiky v jednotlivých obdobiach. Ako príklad dobového začlenenia sledovaných otázok do širšieho kontextu môže slúžiť i monografická etnograficko-folkloristická publikácia z počiatku 60. rokov *Rosicko – Oslavansko*, kde sa v 6. a 7. kapitole historicko-etnografickej časti pertraktujú otázky spoločenských vzťahov a rodiny v spojení s výročnými či rodinnými slávnosťami a obyčajmi

(FOJTÍK – SIROVÁTKA 1961). Z relevantných položiek sa tu pozornosť venuje historicky podmienenému zloženiu obyvateľstva, významu pokrvného príbuzenstva a kmotrovstva v spoločenských vzťahoch, robotníckym kolóniám, spolkovému životu, rodinným a príbuzenským vzťahom, výmenkom, svadobným zmluvám, jednotlivým typom rodín, vzťahom medzi rodičmi a deťmi, vzájomným vzťahom súrodencov, postaveniu ženy v rodine a v kapitole zameranej na osvetu potom i postaveniu učiteľa v dedinskom prostredí.

Určitým medzníkom vo vývoji syntetického etnologického vídenia štruktúry problematiky sociálnych a rodinných vzťahov bola v 60. rokoch *Československé vlastivěda, Díl II., Lidová kultura*, v ktorej autorka príslušnej kapitoly v časti publikácie zameranej na slovenskú ľudovú kultúru venuje pozornosť susedskej občine a susedskej výpomoci, funkcionárom obce, zvyklostiam pri spoločenskom styku, veľkorodine, príbuzenstvu, dedičskému právu a i. (FILOVÁ 1968). Neskôr, už v priebehu 70. rokov, obohatila autorka uvedenú problémovú štruktúru o otázky patronymie, spoločného obecného majetku, otázky materského práva, detailnejšie aspekty fungovania patriarchálnej veľkorodiny, dedičského práva, pokrvného príbuzenstva i kmotrovstva a o detailnejšiu analýzu jednotlivých typov rodiny na slovenskom vidieku (FILOVÁ 1975).

V zásade možno konštatovať, že takáto štruktúra problematiky sociálnych a rodinných vzťahov si v rámci syntetického spracovania zachovala svoju kontinuitu až do konca 90. rokov, i keď z pojmoslovného i obsahového hľadiska dochádza k určitým korektúram a inováciám. Hlavná línia vývoja tu prebiehala prostredníctvom veľkých syntetických publikácií. Popri nej, ako i popri prácach na rozsiahlych monografiách, sa začína na konci 60., no najmä od polovice 70. rokov objavovať množstvo štúdií v odborných časopisoch a zborníkoch, ktoré často novým výberom skúmaných fenoménov či aplikáciou nových prístupov a pojmoslovía obohacujú obraz spoločnosti v rámci slovenskej etnológie. Pozornosť bádateľov sa začína prenášať z prevažne dedinského prostredia aj do prostredia urbánneho, používaná metodika umožňuje hlbšiu analýzu pertraktovaných problémov a je možné konštatovať intenzívnejší príklon ku konkrétnejším výskumom a otázkam. Bola to azda i reakcia na niektoré príliš zovšeobecňujúce postupy používané v monografických a syntetických prácach, ako aj snaha vyhnúť sa diktátu aplikácie dominantnej ideológie na vedeckú metodológiu. Autori ako S. Švecová, J. Kandert, P. Salner, Z. Apáthyová-Rusnáková, Z. Škovierová ai. začínajú v tomto období vo svojich štúdiách prinášať nové analytickejšie pohľady na tradičné etnografické témy a rozširovať celkové spektrum problematiky rodinných a sociálnych vzťahov. V tomto snažení významne pomohla intenzívna a neformálna aktivita Subkomisie pre spoločenské vzťahy Československej sekcie Medzinárodnej komisie pre kultúru Karpát a Balkánu – výsledky jej seminárov a konferencií sa vo forme blokov alebo separátne viackrát objavili na stránkach Slovenského národopisu a iných časopisov a mali tak o. i. pozitívny vplyv na rozvíjanie relatívnej plurality prístupov v tejto oblasti vedeckého bádania.

V prvej polovici 80. rokov sa opäť začína (aj príchodom nového vedeckého dorastu J. Čukan, A. Mann, M. Sigmundová, D. Ratica a ďalší) rozširovať okruh skúmaných problémov v rámci sociálnych a rodinných vzťahov: predmetom výskumov a následných analýz sa stávajú otázky morálky v tradičnom prostredí, spoločenských vzťahov v prostredí robotníckych kolónií, vystaňovalectva za prácou z prelomu 19. a 20. storočia a jeho vplyvu na život dedinskej society, výchovy detí v rodine, enkulturačných procesov v rurálnom prostredí a ďalšie.

Pre obdobie 50. až 90. rokov môžeme zovšeobecniť niektoré základné línie pri konštruovaní obrazu spoločnosti a jej fungovania z etnologického hľadiska. Je z viacerých hľadísk pochopiteľné, že 50. roky so špecifickou povojnovou celospoločenskou atmosférou prispievali k častému zdôrazňovaniu progresívnosti výmeny starého za nové, nový spoločenský poriadok,

reprezentovaný vo vidieckom prostredí napr. kolektivizáciou, mal priniesť početné výhody beztriednej a sociálne spravodlivej spoločnosti. V rámci etnografie však bola táto modernistická pozícia (niekedy sa napr. zrušenie súkromného vlastníctva či nivelizácia triednych rozdielov interpretovala aj ako výrazný civilizačný pokrok) často len rámcová, možno trochu alibistická a paradoxne kombinovaná so stále pretrvávajúcim zdôrazňovaním potreby zachytiť rýchlo a nenávratne zanikajúce tradičné javy a hodnoty. Azda práve výslednicou tohto paradoxu bolo, že metodologické východiská marxizmu neboli príliš intenzívne aplikované a boli v zásade prekryté vytrvalým konkrétne-deskriptívnym prístupom.

Interpretačným pozadím sociálnej podstaty etnológiou skúmaných fenoménov boli predstavy o lokálnom spoločenstve ako o relatívne sebestačnej jednotke so samozásobiteľskými funkciami, ktorá vzniká pôvodne ako konglomerát pokrvne spríbuznených rodín po rozpade veľkorodinných foriem. Prechádzajúc od patronymie k susedskej občine sa mení pokrvnosť zväzkov na "občiansky princíp", no prostredníctvom susedskej výpomoci a tradičných noriem a hodnôt sa potvrdzuje kontinuita jej samostatnej identity. Centrom sociálneho fungovania lokálneho spoločenstva je rodina, rodinné a príbuzenské vzťahy a kontakty, ktoré na primárnej úrovni určujú životné dráhy jednotlivcov a siločiaru záväznosti tradičných hodnôt a noriem (enkulturácia), čím zabezpečujú nielen biologickú, ale aj kultúrnu reprodukciu lokálnej komunity. Sociálna kontrola je v lokálnom spoločenstve, na rozdiel od anonymných mestských aglomerácií, silným nástrojom presadzovania aprobovaných morálnych noriem a vzorov správania, ktoré vytvárajú akýsi konzervativizujúci "tmel", zabezpečujúci pokojné spolužitie vo vnútri skupiny a ochranu jej členov navonok. Sociálna stratifikácia, v sledovanom období masívne nivelizovaná, vykazovala aj smerom do minulosti relatívne nižšiu mieru diferenciácie v rámci dedinského spoločenstva – vrstva bohatých roľníkov v kontrapozícii k vrstve chudobnejších, resp. bezzemkov. Štruktúru dedinskej society dopĺňovali krčmári, príp. hostinskí a obchodníci (ako predstavitelia podnikateľských vrstiev), obecné zastupiteľstvo na čele s richtárom a notár (ako reprezentanti obecnej samosprávy, resp. štátnej správy), dedinský učiteľ, resp. lekár (ako obecní zamestnanci) a farár (v prípade viac konfesiónálnych obcí i viacerí farári – ako predstavitelia cirkevnej hierarchie).

Tieto všeobecné/zovšeobecnené predstavy, ktorých aktuálnosť sa v slovenských súvislostiach udržala viac-menej počas celého sledovaného obdobia, nové analytickejšie prístupy nenegovali – niekedy ich dopĺňali o nové aspekty, inokedy sa ich vzhľadom na špecifickosť svojho zamerania nedotýkali.

Pre charakteristiku spôsobu života a samotného fungovania etnológiou skúmaných sociálnych celkov boli v danom období o. i. príznačné dve línie: prvá z nich vychádzala do väčšej miery z predstavy harmonického spolužitia a mala sklon miery idealizovať dedinské prostredie ako rezervoár úprimnejších medziľudských vzťahov, tradičnými hodnotami a obradovosťou zabezpečeným sociálnym ekvilibriom. Druhá, kritickejšia línia, prítomná najmä od polovice 70. rokov, akceptovala vo svojich výskumoch a interpretáciách do väčšej miery i sociálne tenzie a protikladné skupinové a individuálne záujmy ako istý konfliktogénny prvok. Tak pri výskume morálnych noriem a sankcií pri ich nedodržaní sa medzi negatívne hodnotené činy zaradovali krádež, klamstvo, alkoholizmus, despoticke správanie (napr. bitie členov rodiny, obmedzovanie ich osobných potrieb), cudzoložstvo, sebeckosť, mamonárstvo, všeobecne kriminálne činy alebo skutky spôsobujúce ujmu celej societe, nemanželský pohlavný styk a jeho následok - slobodné materstvo. Ako zaujímavý aspekt morálky dedinského spoločenstva sa chápe i jeho istá ambivalencia: napr. pri predmanželskom pohlavnom styku odsúdenie zo strany lokálnej society nastáva iba v prípade nežiadúceho tehotenstva, inak sa táto skutočnosť trpí, resp. mlčky toleruje. Rovnako v prípade krádeží sa tradične tieto činy neoficiálne tolerovali,

ak išlo o medzidedinské krádeže alebo krádeže ná panskom majetku, v neskoršom období krádeže družstevného majetku (pri nich sa často argumentovalo násilnou kolektivizáciou), ale ostro sa odsudzovali, ak boli tieto skutky nasmerované proti vlastným členom lokálnej society a pod.¹

V období rokov 1950 až 1990 zostávalo mnoho problémových okruhov nedotknutých a publikačne neotvorených, keďže nevyhovovali dobovej ideológii, a tým i dobovej cenzúre, resp. autocenzúre.

Udalosti roku 1989 vniesli v nasledujúcich rokoch do etnologického nazerania na spoločnosť a jej štruktúru zmeny, ktoré boli zároveň vďačným osviežením zabehnutých stereotypov. Akcent výskumu sa preniesol z analýz kultúrnych javov na výskum spoločenských a ich kultúrnych prejavov v meniacich sa historicko-politických kontextoch. Dôvodov na hľadanie nových prístupov bolo viac aj napriek tomu, že spätné ohliadania na produkciu do roku 1989 v nás nevzbudzovali ani pocity hanby, ani pocity nevyhnutnosti obrátiť sa o 180 stupňov. Bolo to obdobie, keď sa finalizovali významné syntetizujúce práce, ktoré slovenskej etnológii neskôr priniesli nielen domáce a medzinárodné uznanie, ale najmä zosumarizovanie poznatkov, definovanie a hierarchizáciu javov z oblasti tradičnej kultúry.² Takáto pomyselná čiara v súdobom poznaní sa práve v prvej polovici 90. rokov ukázala ako veľmi užitočná, pretože v záplave nových podnetov, ktoré prinášal život a v meniacich sa pracovných podmienkach by k jej realizácii neskôr sotva bolo došlo. Syntézy boli vítaným odrazovým mostíkom pohnúť sa s dávkou primeraného sebavedomia ďalej, kým niektoré spoločenskovedné disciplíny sa venovali vlastnej sebareflexii a prehodnocovaniu svojej podstaty. Etnológovia vcelku spontánne zareagovali na otvorené pole nových možností výskumu, ktoré prinášala transformujúca sa spoločnosť. Táto spontánnosť bola spočiatku prejavom pružnosti. Pri spätnom ohliadnutí však musíme priznať, že zotrvačnosť spontánnosti viedla pri výskume spoločnosti aj k nekoncepcionistickým výsledkom. Výsledkom je, že mnohé témy sa "nahryzli", ale nedotiahli do analytických reprezentatívnych výstupov. Niekedy to neumožňovala ani prudká dynamika spoločenských procesov, ktorá nedovoľovala výskumníkovi vyslovovať konečné stanoviská a niektoré sondy skôr pripomínajú vykuknutie z okna uháňajúceho vlaku.

Zmeny v etnologickom nazeraní na spoločnosť mali rôzne smerovania:

1. Dotváranie obrazov o slovenskej spoločnosti v 1. polovici 20. storočia, najmä tých štruktúr spoločnosti, ktorých skúmanie nebolo do roku 1989 žiadúce.

Výskumy spôsobu života spoločenských z medzivojnového obdobia možno označiť už ako výskumy záchranné, pretože informátorov, ktorí môžu túto dobu interpretovať z pohľadu dospelého človeka je čoraz menej. Rovnocenným prameňom poznania v historických prístupoch sa stali popri informátoroch archívy, miestna tlač, kroniky, štatistické údaje a fotografia. Začiatkom 90. rokov však výskum pluralitnej spoločnosti tohto obdobia predstavoval aj protipól života v totalitných režimoch druhej svetovej vojny a po nej. Išlo teda aj o hľadanie stratenej kontinuity. Výskumníci sa prevažne orientovali na stredné mestské vrstvy a etnické skupiny, ktorým predtým z ideologických dôvodov nebola venovaná primeraná pozornosť. V spolupráci s historikmi sa podarilo vytvoriť plastický obraz meštianstva, pričom etnológia prispela najmä analýzami sociálnej skupiny živnostníkov a ich rodín (VRZGULOVÁ 1997), Židov (SALNER 2000), obrazmi spolkového života (POPELKOVÁ 1999) a premien fungovania sociálnych priestorov (LUTHER 1990, BITUŠÍKOVÁ 1995). Výskum lokálneho spoločenstva vidieka v 1. polovici 20. storočia bol spočiatku v ústraní, vznikli skôr ojedinelé štúdie venované životu v pohraničí (KILIÁNOVÁ 1992, POPELKOVÁ, VRZGULOVÁ 1998) a obrazy zo života rôznych sociálnych zložiek dolnozemskej Slovákov (ČUKAN 2001). Vidiecke spoločenstvo

sa skúmalo najmä vo vzťahu stretov etnicky odlišných spoločností³ (PARÍKOVÁ 1999, BOTÍK 2001). V posledných rokoch sa sústreďuje záujem aj o lokality, resp. oblasti, ktoré v dôsledku vnútorných migrácií obyvateľstva nemajú také špecifické prejavy kultúrnych tradícií ako ich poznáme v geograficky uzavretejších regiónoch, ale ich osobitosťou je práve štruktúra spoločnosti a fungovanie jej jednotlivých zložiek (ČUKAN 2000, FALŤANOVÁ 1998).

Po roku 1989 po niekoľkoročnej odmlke sa slovenská etnológia vrátila aj k dávnejšie rozpracovaným témam. Pozitívnym príkladom uzatvárania nakumulovaných poznatkov sú staršie výskumy rodiny spracované v podobe samostatnej monografie, ktorá nachádza pozitívny ohlas aj v interdisciplinárnych kontextoch (BOTÍKOVÁ, JAKUBÍKOVÁ, ŠVECOVÁ 1997). Úsilie posunúť výskumy rodiny do súčasnosti sa objavuje tiež v doktorandských prácach, pričom je viac či menej úspešné úsilie o hľadanie nových, netradičných prístupov k tejto problematike. Témy, ktoré boli v minulosti slabšie rozpracované alebo boli menej akcentovanou súčasťou rôznych výskumov sú priblížené prostredníctvom kumulácie poznatkov v zborníkoch z konferencií. Pod vplyvom orientácie etnológie v zahraničí, ale aj z vnútornej potreby sa obracia na gender study, osobitne na výskum pozície ženy v tradičnej i súčasnej spoločnosti (HLŔŠKOVÁ, LEŠČÁK 1998). Do popredia sa dostala tiež problematika transmisie tradície v medzigeneračných vzťahoch (HLŔŠKOVÁ 2000) a otázky fungovania a premien etiky. O aktuálnosti či módnosti týchto tém svedčia aj podobne orientované konferencie, ktoré sa konali v Českej republike a aktívne na nich participovali aj slovenskí etnológovia a etnologičky.⁴

Popri nových orientáciách etnologického výskumu spoločenských vzťahov pretrvala aj línia výskumu a sprístupňovania poznatkov o tradičnej kultúre, ktorá je – či sa nám to páči alebo nie – dodnes hlavnou imidžovou zložkou pri vnímaní našej vednej disciplíny verejnosťou. V lokálnych a regionálnych monografiách sa stretávame so spracovaním statí o tradičnom spoločenskom a rodinnom živote v deskriptívnej podobe podľa modelov vytvorených v predchádzajúcich obdobiach. Aj tieto poznatky dopĺňajú informácie o teritoriálnych osobitostiach a pomáhajú dotvárať mozaiku a formulovať zovšeobecnenia.

2. Interpretácia obrazu spoločnosti z obdobia socializmu, a najmä otváranie tých tém, ktoré boli do roku 1989 tabuizované

Sloboda prejavu sa premietla najmä v skúmaní takých epizód zo života niektorých sociálnych vrstiev, o ktorých počas socializmu písať nebolo žiaduce, ale ktoré úplne zmenili ich ďalší život. Boli to predovšetkým prejavy násilia páchaného na psychike a kultúre ľudí, kriminalizácia a perzekúcie jednotlivcov nespoľahlivých pre komunistický režim, prejavy odporu zašifrované v obyčajových úkonoch, ale aj otvorene demonštrované na uliciach okolo roku 1968 (SALNER 1998). Prežívanie zmien a krízových situácií máme viac teoreticky rozpracované, než prakticky zdokumentované na príklade kulakov a združstevňovania (RATICA 1992, DANGLOVÁ 1992), mnoho informácií obsahujú diplomové práce študentov etnológie. Toto je však len jeden z možných uhlov nazerania na spoločnosť v období rokov 1948–1949. Treba priamo priznať, že na výskume tohto obdobia má slovenská etnológia v poslednom desaťročí určitú podlžnosť. Málo sme vypovedali napr. o dopade roku 1968 na život jednotlivcov a rodín, o spôsobe života politických elít, o každodennom živote, ktorého súčasťou bolo manévrovanie v daných podmienkach, zháňanie, ale aj zábavy, relaxácia, móda... Pri výskumoch mesta toto obdobie mnoho autorov obľúkom obišlo, alebo sa zastavili v 50. rokoch. Nebyť výskumného projektu *Premeny ľudových tradícií...* v 70. a 80. rokoch, v ktorom boli zdokumentované aspoň s režimom nekonfliktné oblasti spôsobu života na vidieku, slovenská etnológia by o období socializmu nevedela veľa vypovedať. Výskum tohto obdobia nie je primárnym cieľom žiadneho grantového projektu, i keď sa mu výskumné projekty programovo nevyhýbajú. Dieru v poznaní čiastočne

vyplňa spracovaná problematika o obyčajovej kultúre (BEŇUŠKOVÁ 1997) a staviteľstve (PODOBA 1992), ekonomike (SLAVKOVSKÝ 1993). Uvedené spracované témy približujú nielen kultúrne fenomény, ale aj obraz spoločnosti, ktorá bola jej nositeľom. Dalo by sa azda nadviazať na niektoré vydarené projekty, napr. na výskum v Sebechleboch a sledovať zmeny v živote spoločenstva.

3. Reagovanie na tranzíciu spoločnosti, na nové funkčné prvky, formy a štruktúry

Pokusy o etnologické vytváranie obrazov súčasnej spoločnosti kráčajú len v minimálnom časovom odstupe od reality, ktorú skúmajú. V priebehu desiatich rokov sa však pomerne zreteľne vyprofiloval okruh sociálnych javov, ktoré si zasluhujú pozornosť výskumníkov. Ruka v ruke s novo sa formujúcou štruktúrou spoločnosti a s hierarchiami v rámci nej sa dostáva do popredia etnosociálna problematika, konfesijné vzťahy, formovanie novej štruktúry lokálnych spoločenstiev, význam elít, ekonomické správanie príslušníkov rozličných sociálnych vrstiev a obyvateľov rôznych oblastí Slovenska, štúdium procesov vytvárania nových identít a ich fungovanie a význam v spoločnosti. Podnety prichádzajú nielen zo života, ale inšpiráciou je aj zahraničná odborná literatúra, ktorá napomáha rozšíreniu spektra možných prístupov k nazeraniu na spoločnosť, ale často viac alebo menej úspešne vyvažuje aj kvalitu materiálu, získanú krátkymi terénnymi výskumami. Napokon nemenej dôležité ako terén je dnes pre etnológa zúčastnené pozorovanie, vnímanie a dešifrovanie procesov v súčasnej spoločnosti. Pri interpretácii spoločenských javov súčasnosti sa výskumníci musia vysporiadať aj s maximálnym dodržaním etických zásad.

Spektrum nazerania na spoločnosť dopĺňa otváranie tém, ktoré sa stali aktuálnymi v meniacom sa svete a módnymi v antropologických disciplínach. Otvorenosť voči svetu a prístupnosť k zahraničnej literatúre – i keď značne oklieštená finančnými možnosťami vedeckých inštitúcií – vyvoláva diskusie o konfrontácii etnológie a sociálnej a kultúrnej antropológie a bezbrehé námety na výskumné témy. Objavujú sa pokusy o sociálno-antropologickú interpretáciu javov, publikované viac v zahraničí než na domácej pôde.⁵ Do popredia sa dostáva napr. problematika globalizácie ako opozita národných kultúr a postoje jednotlivých skupín obyvateľstva k nej, strety odlišných kultúr na príklade utečencov a príslušníkov nekresťanských náboženstiev, výskum rozličných minorít a marginálnych skupín, turizmus a komercializácia tradičnej kultúry, sociálne vzťahy v nových sídelných celkoch.

Spätné ohliadnutie a rekapitulácia etnologických výskumov v oblasti spoločenských vzťahov naznačuje ďalšie smerovanie výskumnej a vedeckoorganizačnej práce v nasledovných líniách:

- tvorba tematických monografií, ktoré by zosumarizovali súčasný stav poznania a uľahčili orientáciu v danej problematike, finalizácia výskumov a poznatkov v podobe monotematických publikácií zohľadniť pri koncipovaní grantových projektov,
- koncentrácia na spoločensky aktuálne problémy z hľadiska tenzií medzi makro- a mikrosociálnou úrovňou,
- prehĺbenie interdisciplinárnej spolupráce za účelom prehĺbenia poznania sociálnych javov,
- prepájanie tradičného a moderného sveta, hľadanie rozmanitých podôb kultúrnych univerzálií v sociálnych interakciách.

LITERATÚRA

- BEŇUŠKOVÁ, Z. 1997: Wechselbeziehungen zwischen kirchlichen und sekularisierten Bräuchen in der Slowakei in der 2. Hälfte des 20. Jahrhunderts am Beispiel der Familienrituale. In: *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* 2, s. 223 - 238.
- BITUŠÍKOVÁ, A. 1996: Stabilität und Veränderung der Funktionen des Hauptplatzes im Licht der historischen Entwicklung. In: *Stabilität und Wandel in der Grossstadt*. (Ed. Z. Beňušková - P. Salner) ÚEt SAV, Bratislava, s. 113-124.
- BOTÍK, J. 2001: *Slovenski Chorvati*. Lúč, Bratislava.
- BOTÍKOVÁ, M. - JAKUBÍKOVÁ, K. - ŠVECOVÁ, S. 1997: *Tradicie slovenskej rodiny*. Veda, Bratislava 1997.
- ČUKAN, J. 2000: Metodologické východiská k etnologickému výskumu Radošinskej doliny. In: *Slovenský národopis* 48, 2000, 2, s. 167 - 184.
- ČUKAN, J. 2001: *Dolnozemske reflexie na neroľníckezamestnania*. UKF Nitra.
- DANGLOVÁ, O. 1992: Modernizácia a de-modernizácia roľníckej ekonomiky. In: *Zmeny v hodnotových systémoch v kontexte každodennej kultúry*. Výsledky výskumov v roku 1992. NÚ SAV, Bratislava, s. 5 - 23.
- DANGLOVÁ, O. 1997: Podoby chudoby vo vidieckom prostredí južného Slovenska. In: *Slovenský národopis* 45, č. 1, s. 5 - 25.
- ELSCHEK, O. 2000: Zmeny konceptov a paradigiem v etnografii a antropológii. (Aspekty historické a aktuálne). In: *Etnológia versus antropológia?* Ed. O. Elschek. *Ethnologia Actualis Slovaca* I-1, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava, s. 53 - 64.
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*. (Ed. J. Botík - P. Slavkovský) Veda, Bratislava 1995.
- Etnografický atlas Slovenska*. (Ed. S. Kovačevičová) Veda, Bratislava 1990.
- FALŤANOVÁ, Ľ. 1998: Podmienky zamestnanosti v 1. polovici 20. storočia na Slovensku. In: *Slovenský národopis* 46, 4, s. 437 - 457.
- FILOVÁ, B. 1956: Spoločenské a príbuzenské vzťahy. In: *Banická dedina Žakarovce*. (Zost. J. Mjartan) Bratislava, s. 16 - 62.
- FILOVÁ, B. 1968: Spoločenský a rodinný život. In: *Československá vlastivěda, Díl II. Lidová kultura*. Praha, s. 539 - 554.
- FILOVÁ, B. 1975: Spoločenský a rodinný život. In: *Slovensko, Ľud - II. časť*, Bratislava, s. 947 - 984.
- FOJTÍK, K. - SIROVÁTKA, O. 1961: *Rosicko - Oslavansko*. Praha.
- HLÓŠKOVÁ, H. - LEŠČÁK, M. (ed.) 1998: *Žena z pohľadu etnológie*. Bratislava.
- HLÓŠKOVÁ, H. (ed.) 2000: Problematika medzigeneračnej transmisie z pohľadu etnológie. (K výsledkom štúdia problematiky v slovenskej etnológii). In: *Tradičná kultura a generácie*. ÚEt SAV, Bratislava, s. 7 - 17.
- HÚSKA, J. 1922: Život v obci a rodine. In: *Moravské Slovensko*. (Zost. L. Niederle). Praha, s. 401 - 536.
- KANDERT, J. 1983: Morálka v tradičnom vesníckom prostredí. In: *Slovenský národopis* 31, č. 1, s. 78 - 84.
- KILIÁNOVÁ, G. 1992: Vzťah lokálneho spoločenstva k štátu a jeho odraz v hierarchii hodnôt (na príklade pašovania cez hranicu). In: *Zmeny v hodnotových systémoch v kontexte každodennej kultúry*. NÚ SAV, Bratislava, s. 58 - 65.
- LUTHER, D. 1990: Na korze ste stretli každého. In: Salner, P. a kol.: *Taká bola Bratislava*. Bratislava, s. 154 - 161.
- PARÍKOVÁ, M. 1999: *Reemigrácia Slovákov z Maďarska v rokoch 1946 - 48. Etnokultúrne a sociálne procesy*. Bratislava.
- PODOBA, J. 1992: Stavebná kultura slovenského vidieka ako odraz konfliktu procesov kultúrnej a hodnotovej kontinuity a diskontinuity. In: *Zmeny v hodnotových systémoch v kontexte každodennej kultúry*. NÚ SAV, Bratislava, s. 58 - 65.
- PODOLÁK, J. 1955: K doterajším výsledkom národopisného výskumu družstevnej dediny na Slovensku. In: *Slovenský národopis* 3, č. 2, s. 268 - 277.

- POPELKOVÁ, K. 1999: Mestskí vinohradníci ako sociálna skupina (k otázke štúdia prvkov agrárneho charakteru kultúry mesta na Slovensku). In: *Diferenciácia mestského spoločenstva v každodennom živote*. (Ed. P. Salner - Z. Beňušková), ÚE SAV, Bratislava, s. 115 – 130.
- POPELKOVÁ, K. – VRZGULOVÁ, M. 1998: Vrbové, osada Sabotovci - permanentný život na hranici (k problematike procesu tvorby etnickej identity). In: *Etnologické rozpravy* 5, 1988, 2, s. 66 – 105.
- RATICA, D. 1992: "Kulaci" a proces združstevňovania na slovenskej dedine. In: *Zmeny v hodnotových systémoch v kontexte každodennej kultúry*. NÚ SAV, Bratislava, s. 47 – 57.
- SLAVKOVSKÝ, P. 1993: Agrárna kultúra a životné prostredie. In: *Slovenský národopis*, 41, s. 423 – 447. *Slovakia. European Contexts of the Folk Culture*. (Ed. R. Stoličná) Veda, Bratislava 1997.
- VRZGULOVÁ, M. 1997: *Známi neznámi Trenčania. Živnostníci v meste 1918-1948*. Trenčín.

POZNÁMKY

- 1 Pozri blok štúdií pod názvom „Morálka v tradičnom ľudovom prostredí.“ In: *Slovenský Národopis* 31, 1983, č. 1, s. 77-111, zvlášť príspevok J. Kanderta: „Morálka v tradičnom vesníckom prostredí“, c. d., s. 78-84.
- 2 Boli to najmä *Etnografický atlas Slovenska* a *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*, ale za syntézu poznatkov v rámci subdisciplíny, možno považovať aj publikáciu *Taká bola Bratislava* (1990), ktorá priniesla veľa podnetov pre ďalšie výskumy štruktúry a fungovania spoločnosti, pretože bola "iná" než dovtedajšia produkcia.
- 3 Na výskum interetnických vzťahov sa systematicky zamerali najmä pracovníci Katedry etnológie FiF UK avšak v priebehu 90. rokov sa sformovali aj nové pracoviská špecializované na výskum konkrétnych etník.
- 4 Pozri napr. zborníky z konferencii *Tradičná kultúra a generácie* (Bratislava 2000) a *Spoločensví dětí a kultura* (Strážnice 1997), alebo *Tradícia, etika a civilizáčné zmeny* (Bratislava 1999) a *Etika a tradiční lidová kultura* (Strážnice 1998).
- 5 Kriticky sa k týmto interpretáciám stavia Ö. Elschek 2000.

DAS BILD DER GESELLSCHAFT UND IHR FUNKTIONIEREN IN DER SLOWAKISCHEN ETHNOLOGIE IN DER 2. HÄLFTE DES 20. JAHRHUNDERTS

Zusammenfassung

Bei der Analyse der thematischen Orientierung der slowakischen Ethnologie auf die Fragen des gesellschaftlichen und familiären Lebens in der Zwischenkriegszeit orientieren, müssen wir feststellen, dass was selbständige der angegebenen Problematik gewidmete Studien betrifft, die 50er und der Beginn der 60er Jahre eine relativ arme Zeitspanne sind. Die publizistischen Aktivitäten in Zeitschriften konzentrieren sich vor allem auf die partiellen und konzeptionellen Probleme der materiellen Kultur, der Folklore und Bräuche, es werden der ethnischen Problematik, den Fragen des Handwerks u. ä. gewidmete Studien entdeckt. Der Schwerpunkt der sozial orientierten ethnographischen Untersuchungen wird in diesem Zeitraum vor allem im Kontext mit dem Schaffen lokaler oder regionaler Monographien und Synthesen entdeckt, wenn auch manchmal nur als Teil des Beharrens auf Gewohnheiten im Rahmen historisch-ethnographischer Beschreibungen u. ä. Im Prinzip kann man feststellen, dass diese Struktur der Problematik der sozialen und familiären Beziehungen sich im Rahmen der synthetischen Bearbeitung ihre Kontinuität bis zum Ende der 90er Jahre behalten hat, wenn es

auch a
kommt.

Seit der Mitte der 70er Jahre in Fachzeitschriften und Sammelbänden beginnt eine Anzahl von Studien zu erscheinen, die häufig eine neue Auswahl der untersuchten Phänomene oder die Applizierung neuer Zutritte und Wortbegriffe sind, die das Bild der Gesellschaft im Rahmen der slowakischen Ethnologie bereichern. Die Aufmerksamkeit der Forscher beginnt sich aus der überwiegend dörflichen Umgebung auch in die urbane Umgebung zu übertragen, die angewendete Methodik ermöglicht eine tiefgreifende Analyse der erklärten Probleme, und es ist möglich, eine intensivere Zuneigung zu konkreteren Untersuchungen und Fragen festzustellen.

Für die Epoche der 50er bis 90er Jahre können wir einige Grundlinien bei der Konstruktion des Bildes der Gesellschaft und ihr Funktionieren aus ethnologischer Sicht verallgemeinern. Es ist aus mehreren Gesichtspunkten heraus verständlich, dass die 50er Jahre mit ihrer speziellen, die gesamte Gesellschaft erfassenden Nachkriegsatmosphäre zu einer häufigen Unterstreichung der Fortschrittlichkeit der Veränderungen des Alten in Neues, in eine neue Gesellschaftsordnung beitragen, die in der ländlichen Umgebung z. B. durch die Kollektivisierung zahlreiche Vorteile einer klassenlosen und sozial gerechten Gesellschaft bringen sollte. Die methodologischen Auswege des Marxismus waren nicht zu intensiv appliziert und grundsätzlich durch einen dauerhaften konkret-deskriptivistischen Zutritt verdeckt worden sind.

Die Ereignisse des Jahres 1989 brachten in die ethnologische kritische Betrachtung der Gesellschaft und ihre Strukturen Veränderungen. Der Akzent der Untersuchungen wurde von den Analysen der kulturellen Erscheinungen auf die Untersuchung der Gesellschaft und ihrer kulturellen Erscheinungen im sich verändernden historischen Kontext verlegt. Die Änderungen in der ethnologischen Betrachtung der Gesellschaft hatten verschiedene Richtungen:

1. Die Fertigstellung eines Bildes über die slowakische Gesellschaft in der 1. Hälfte des 20. Jh., vor allem der Gesellschaftsstruktur, deren Untersuchung bis 1989 unerwünscht gewesen ist:

2. Die Interpretation des Bildes der Gemeinde aus der Epoche des Sozialismus und vor allem die Öffnung der Themen, die bis zum Jahre 1989 tabuisiert gewesen sind.

3. Das Reagieren auf den Übergang der Gesellschaft zu neuen Funktionselementen, Formen und Strukturen.

Das Spektrum der Betrachtung der Gesellschaft wird von der Öffnung der Themen ergänzt, die in der sich verändernden Welt aktuell und in den anthropologischen Disziplinen Mode geworden sind.

This work was supported, in part, by the Grant Agency for Sciences (Grant No. 2/1050/2001-2003, „Dynamika skupinovej identity z hľadiska časových a priestorových determinácií“).

Vydáva Ústav Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r.o.

Ročník 50, 2002, číslo 3-4

Hlavná redaktorka:

PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonné redaktorky:

PhDr. Hana Hlôšková, CSc., Tatiana Podolinská, PhD.,

Redakčná rada: Doc. PhDr. Eubica Droppová, CSc., Univ. prof. Dr. Anna Divičanová, CSc. Drh.b., Mgr. Martin Kanovský, PhD., PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, DrSc., PhDr. Jan Krist, Doc. PhDr. Milan Leščák, CSc., PhDr. Martin Mešša, Doc. PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., Prof. PhDr. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Zdeněk Uherek, CSc., PhDr. Miroslav Válka, PhD.

Adresa redakcie: Klemensova 19, 813 64 Bratislava

Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma:

Slovak Academic Press, spol. s r. o. P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 50, 2002, Number 3-4

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Address of Editor: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia
and SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 50, 2002, No 3-4

Rédacteurs: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Adresse de la rédaction: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 50, 2002, Nr. 3-4

Redakteure: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Redaktion: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

ISSN 1335-1303

MIČ 49 €

SAP
SLOVENSKÝ ANTIKVARIÁT
